

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.4.14>

УДК 351.85:316.4.063.3(477)

П. В. Опанащук,

к. і. н., доцент, доцент кафедри права та публічного управління,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7164-4143>

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ПРОСТІР

P. Oranashchuk,

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate

Professor of the Department of Law and Public Administration,

Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr

WAYS OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE PAN-EUROPEAN HUMANITARIAN SPACE

У статті розглядається сучасний етап інтеграції України в загальноєвропейський гуманітарний простір, що визначається не лише прагненням до політичної та економічної інтеграції, а й необхідністю глибокої трансформації культурного, освітнього та соціального середовища. Автор аналізує, як історично сформовані традиції, що поєднують у собі унікальні національні цінності та спадщину радянського періоду, створюють

умови для переосмислення національної ідентичності, яка повинна бути адаптована до сучасних європейських стандартів. Стаття підкреслює, що державні та неурядові інституції України стикаються з низкою викликів: від недостатньої координації між різними галузями державної політики до проблем фінансування культурних і освітніх реформ, від сповільненої цифровізації інформаційного простору до труднощів у формуванні ефективних міжсетічних, міжконфесійних та мовних відносин.

Автор звертає увагу на необхідність розробки нових моделей взаємодії, які дозволять адаптувати традиційні цінності до вимог глобалізації, забезпечать збереження культурної спадщини та сприятимуть модернізації освітньої системи. Аналіз останніх досліджень і публікацій, серед яких роботи Г. Гофстеде, Е. Хантінгтона, Ю. Хабермаса, А. Сміта, а також дослідження вітчизняних науковців В. Бебика, В. Литвина, О. Сушого та Ю. Шайгородського, демонструє, що інтеграційні процеси мають багатокomпонентний характер. Незважаючи на численні публікації, проблема систематизації практичних шляхів інтеграції залишається недостатньо опрацьованою, що ускладнює розробку єдиної методології оцінки ефективності впровадження інтеграційних заходів і формулювання конкретних рекомендацій для українських інституцій.

Метою статті є виявлення основних викликів і можливостей у сфері культури, освіти, збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності, а також розробка рекомендацій щодо адаптації української гуманітарної політики до європейських стандартів. Автор пропонує інтегровані моделі, які враховують як культурні, так і соціально-освітні аспекти, що дозволить забезпечити стійкий розвиток суспільства та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Дослідження має важливе практичне значення для формування державних стратегій і розвитку програм міжнародного співробітництва, що сприятимуть гармонізації внутрішньої політики з вимогами загальноєвропейського гуманітарного простору.

The article considers the current stage of Ukraine's integration into the pan-European humanitarian space, which is determined not only by the desire for political and economic integration, but also by the need for a deep transformation of the cultural, educational and social environment. The author analyzes how historically formed traditions, combining unique national values and the legacy of the Soviet period, create conditions for rethinking national identity, which must be adapted to modern European standards. The article emphasizes that state and non-governmental institutions of Ukraine face a number of challenges: from insufficient coordination between different branches of state policy to problems of financing cultural and educational reforms, from the slow digitalization of the information space to difficulties in forming effective interethnic, interfaith and linguistic relations. The author draws attention to the need to develop new models of interaction that will allow adapting traditional values to the requirements of globalization, ensure the preservation of cultural heritage and contribute to the modernization of the education system. An analysis of recent research and publications, including the works of G. Hofstede, E. Huntington, Y. Habermas, A. Smith, as well as research by domestic scientists V. Bebyk, V. Lytvyn, O. Suchoy and Y. Shaygorodsky, demonstrates that integration processes are multicomponent in nature. Despite numerous publications, the problem of systematizing practical ways of integration remains insufficiently studied, which complicates the development of a single methodology for assessing the effectiveness of the implementation of integration measures and the formulation of specific recommendations for Ukrainian institutions.

The aim of the article is to identify the main challenges and opportunities in the field of culture, education, preservation of cultural heritage and the formation of national identity, as well as to develop recommendations for adapting Ukrainian humanitarian policy to European standards. The author proposes integrated models that take into account both cultural and socio-educational aspects, which will ensure sustainable development of society and increase the competitiveness of Ukraine in the international arena. The study has important practical significance for the formation of state strategies and the development of international cooperation programs that will contribute to the harmonization of domestic policy with the requirements of the pan-European humanitarian space.

Ключові слова: інтеграція України; загальноєвропейський гуманітарний простір; культурна політика; освітні реформи; збереження спадщини; національна ідентичність; міжкультурний діалог.

Keywords: integration of Ukraine; pan-European humanitarian space; cultural policy; educational reforms; heritage preservation; national identity; intercultural dialogue.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап інтеграції України у загальноєвропейський гуманітарний простір характеризується не лише прагненням до політичної та економічної інтеграції, а й необхідністю глибокої трансформації культурного, освітнього та соціального середовища. На фоні історично сформованих традицій, що поєднують у собі унікальні національні цінності та спадщину радянського періоду, виникає потреба у переосмисленні національної ідентичності та адаптації її до сучасних європейських стандартів. Державні та неурядові інституції стикаються з низкою викликів: від недостатньої координації між різними галузями державної політики до проблем фінансування культурних та освітніх реформ, від сповільненої цифровізації інформаційного простору до труднощів у формуванні ефективних міжетнічних, міжконфесійних та мовних відносин. У цьому контексті інтеграція України в гуманітарний простір Європи стає стратегічно важливою задачею, оскільки вона вимагає створення нових моделей взаємодії, які дозволять адаптувати традиційні цінності до вимог глобалізації, забезпечити збереження культурної спадщини та одночасно сприяти модернізації освітньої системи. Таким чином, існує нагальна потреба у розробці інноваційних підходів та стратегій, що сприятимуть гармонізації внутрішньої політики України з європейськими гуманітарними стандартами, що дозволить забезпечити сталий розвиток суспільства та підвищення його конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання шляхів інтеграції

України в загальноєвропейський гуманітарний простір охоплює широкий спектр наукових досліджень, що розглядають як теоретичні засади, так і практичні аспекти реформ у сфері культури, освіти, збереження культурної спадщини, формування національної ідентичності, а також політики щодо міжрелігійних, міжконфесійних та міжетнічних відносин. Зарубіжні дослідники, такі як Г. Гофстеде, Е. Хантінгтон, Ю. Хабермас та А. Сміт, окреслюють ключові культурні та соціальні фактори, що впливають на інтеграційні процеси, визначаючи важливість адаптації національних культурних систем до глобальних європейських стандартів.

У вітчизняній науці проблему інтеграції аналізували В. Бебик, В. Литвин, О. Суший, Ю. Шайгородський та інші, підкреслюючи необхідність модернізації культурної, освітньої та мовної політики для забезпечення гармонізації з європейськими нормами. Особливу увагу приділяють дослідженням щодо впровадження програм міжнародного співробітництва, таких як Erasmus+, «Креативна Європа» та Horizon Europe, які сприяють обміну досвідом між українськими та європейськими інституціями.

Попри численні публікації, існує дефіцит досліджень, що систематизують практичні шляхи інтеграції України в загальноєвропейський гуманітарний простір. Відсутність єдиної методології оцінки ефективності впровадження інтеграційних заходів і розробки конкретних рекомендацій для українських інституцій створює серйозні виклики для подальшої реалізації реформ. Саме тому подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку інтегрованих моделей, які враховують як культурні, так і соціально-освітні аспекти, що дозволить забезпечити стійкий розвиток України у відповідності до загальноєвропейських гуманітарних стандартів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення основних викликів і можливостей у сфері культури, освіти, збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності, а також на розробку рекомендацій щодо адаптації української гуманітарної політики до європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуманітарний простір Європи традиційно охоплює систему цінностей, культурних норм, освітніх стандартів, прав людини та соціальних інституцій, що формують основу спільної європейської ідентичності. Для України інтеграція в цей простір означає не лише політичну чи економічну адаптацію, а й глибоку трансформацію культурної, освітньої та соціальної системи. Згідно з А. Гуменюком та К. Денисенком [5], гармонізація національних традицій із загальноєвропейськими цінностями сприяє формуванню умов для відкритого діалогу між культурами та посиленню демократичних процесів.

Українська законодавча база за останні роки адаптується до європейських стандартів. Прийняття Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014) та впровадження Закону України «Про освіту» (2017) створили передумови для гармонізації нормативно-правової системи із загальноєвропейськими вимогами. О. Локшина [7] підкреслює, що інтеграція у гуманітарний простір потребує не лише формального пристосування законодавства, а й зміни управлінських підходів у сфері культури та освіти.

Державні інституції повинні активно підтримувати розвиток культурних і освітніх структур, що координують інтеграційні процеси. Формування партнерських відносин із провідними європейськими культурними та освітніми центрами сприяє передачі досвіду та стимулює інноваційні підходи у сфері культурної політики [6]. Зарубіжний досвід демонструє, що створення спеціалізованих інституцій для координації реформ є важливим чинником ефективної інтеграції.

Виклики гуманітарної інтеграції України включають:

- історичні та культурні бар'єри;
- політичні та соціальні виклики;
- інформаційний простір і роль медіа.

Українське суспільство має багату, але складну історію, в ході якої збереглися як унікальні культурні традиції, так і спадщина радянського періоду. Це створює певні бар'єри для гармонізації національної ідентичності

із загальноєвропейськими цінностями. Дослідники, зокрема М. Бондаренко та О. Шнирков, вказують на необхідність критичного переосмислення історичної пам'яті та трансформації культурного дискурсу як передумову подолання цих бар'єрів [3].

Процес інтеграції супроводжується численними політичними та соціальними викликами. Серед них – боротьба з корупційними практиками, недостатня ефективність управління у культурних і освітніх секторах, а також проблеми інклюзії та забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення. Дж. Холонік, І. Підоричева та В. Антонюк відзначають, що досвід країн Західної Європи демонструє необхідність системної модернізації управлінських структур і посилення ролі громадянського суспільства [2].

Сучасний інформаційний простір стає ключовим чинником у формуванні культурної ідентичності та розповсюдженні європейських цінностей. Проблема дезінформації може стати серйозною перешкодою на шляху інтеграції, тому цифрові медіа і культурні платформи повинні виступати як ефективний інструмент для обміну інформацією та підтримки відкритості [4].

Країни Західної Європи успішно застосовують моделі інтеграції, що базуються на відкритій системі освіти, міжкультурному діалозі та підтримці культурних ініціатив. Програми Erasmus+ і Creative Europe сприяють не лише передачі знань, а й формуванню спільного культурного простору [1]. Цей досвід може бути адаптований для модернізації української системи освіти та культури.

Активна участь у міжнародних проектах дозволяє українським студентам, науковцям і митцям долучатися до спільних ініціатив, що збагачує їхній досвід і сприяє підвищенню професійного рівня [6]. Такий досвід слід використовувати як орієнтир для розвитку власних інтеграційних процесів.

Інтеграція України в загальноєвропейський гуманітарний простір у сфері культури, освіти, збереження спадщини та формування національної ідентичності неможлива без активної участі як державних інституцій, так і

громадянського суспільства. Обидва ці суб'єкти мають взаємодіяти для створення умов, що сприятимуть реалізації реформ та налагодженню партнерських зв'язків із європейськими структурами.

Державні механізми підтримки інтеграції включають:

- розробку та впровадження стратегій;
- створення координаційних органів;
- підтримку через фінансування та законодавчі ініціативи.

Відповідно до досліджень О. Локшини [7], розробка комплексних державних стратегій для інтеграції в загальноєвропейський гуманітарний простір є однією з ключових задач сучасної політики України. Така стратегія повинна включати як довгострокові плани адаптації національних освітніх і культурних систем до європейських стандартів, так і конкретні короткострокові заходи для модернізації законодавчої бази, що регулює діяльність у галузі культури та освіти.

У процесі реалізації цих стратегій державні інституції можуть створювати спеціалізовані координаційні органи. Такі органи забезпечують міжвідомчу співпрацю, сприяють оптимальному використанню бюджетних і позабюджетних ресурсів та налагодженню партнерських зв'язків із європейськими культурними й освітніми інституціями. Наприклад, створення спеціальних робочих груп і консультаційних платформ дозволяє злагоджено впроваджувати реформи в галузі культурної політики, збереження спадщини та освіти. Такий підхід допомагає виявити та використовувати потенціал державних ресурсів для досягнення спільних європейських цілей.

Державна політика має також передбачати створення фінансових механізмів для підтримки культурних та освітніх реформ. Це можуть бути спеціальні грантові програми, субсидії на розвиток креативних індустрій та інвестиції в інфраструктуру культурних установ. Законодавчі ініціативи, спрямовані на гармонізацію норм у сфері освіти, культури та мовної політики, створюють стабільну правову базу для реалізації інтеграційних проектів.

Роль громадянського суспільства та культурних ініціатив включає:

- формування позитивного іміджу країни;
- активізацію культурних та мистецьких ініціатив;
- міжнародне партнерство та креативні проекти;
- підвищення обізнаності та участі населення.

Слід також зазначити, що громадянське суспільство відіграє вирішальну роль у створенні позитивного іміджу України на міжнародній арені [6]. Активна участь неурядових організацій, культурних ініціатив та освітніх проектів сприяє популяризації української культури, традицій та цінностей, що є необхідною умовою для інтеграції в загальноєвропейський гуманітарний простір.

Громадські організації та культурні спільноти організують фестивалі, виставки, семінари, конференції та інші заходи, які стимулюють міжкультурний діалог. Такі заходи дозволяють українцям обмінюватися досвідом з колегами з Європи, вивчати сучасні європейські тенденції у сфері культури, освіти та збереження спадщини, що сприяє більш глибокій інтеграції.

Громадянське суспільство може стати ініціатором міжнародних проектів і партнерств, спрямованих на розвиток культурних та креативних індустрій. Співпраця з європейськими партнерами у рамках програм культурного обміну, спільних дослідницьких проектів та креативних лабораторій забезпечує доступ до сучасних технологій і інноваційних методів управління культурними процесами.

За допомогою інформаційних кампаній, майстер-класів і відкритих лекцій громадянське суспільство може підвищувати рівень обізнаності населення щодо європейських стандартів і цінностей. Це, в свою чергу, стимулює активну участь громадян у формуванні національної ідентичності, що є важливим фактором стабільності та розвитку суспільства.

Таким чином, синергія між державними механізмами підтримки інтеграції та активною участю громадянського суспільства створює передумови для успішної інтеграції України у загальноєвропейський

гуманітарний простір. Комплексний підхід до реформування культурної, освітньої та соціальної політики дозволить ефективно вирішувати наявні виклики та зміцнити позиції України в європейському контексті.

Інтеграція у сфері культури, освіти, збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності вимагає системного підходу. Для досягнення поставлених цілей необхідно одночасно працювати над модернізацією освітньої системи, підтримкою культурних та мистецьких ініціатив, стимулюванням міжкультурного діалогу і впровадженням інноваційних технологій у сфері управління (див. табл. 1).

Таблиця 1. Стратегічні напрями інтеграції: ключові заходи та очікувані результати

Напрямок інтеграції	Ключові заходи	Очікувані результати
Розвиток освітньої системи	<ul style="list-style-type: none"> – адаптація навчальних програм за європейськими стандартами; – впровадження міжкультурних курсів; – розвиток академічної мобільності; – використання цифрових технологій в освіті. 	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення якості освіти; – формування нового покоління фахівців, орієнтованих на європейські цінності.
Підтримка культурних та мистецьких ініціатив	<ul style="list-style-type: none"> – створення фондів і грантових програм для креативних індустрій; – організація програм культурного обміну; – реставрація культурної спадщини. 	<ul style="list-style-type: none"> – адаптація національних цінностей до європейського контексту; – зростання видимості української культури на міжнародній арені.
Створення умов для міжкультурного діалогу	<ul style="list-style-type: none"> – організація круглих столів, форумів, семінарів; – розробка онлайн-платформ для обміну досвідом; – програми для залучення молоді. 	<ul style="list-style-type: none"> – зменшення соціальних конфліктів; – посилення міжкультурної взаємодії; – розвиток демократії.
Інноваційні підходи в управлінні інтеграцією	<ul style="list-style-type: none"> – впровадження цифрових платформ та онлайн-освітніх ресурсів; – розробка інтерактивних програм з використанням VR/AR; – створення систем управлінської інформації. 	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення прозорості управлінських процесів; – оптимізація використання ресурсів; – швидке прийняття рішень.

Джерело: сформовано автором роботи

Таблиця 1 є комплексним узагальненням основних стратегічних напрямків інтеграції України у загальноєвропейський гуманітарний простір,

що охоплює розвиток освіти, підтримку культурних і мистецьких ініціатив, стимулювання міжкультурного діалогу та впровадження інноваційних технологій у сфері управління. Першою складовою таблиці є визначення напрямків інтеграції, де відзначено, що ключовими є модернізація освітньої системи, активізація культурного життя та забезпечення умов для відкритого діалогу між представниками різних культур. Далі таблиця містить опис основних заходів, які включають адаптацію навчальних програм до європейських стандартів, впровадження міжкультурних курсів і розвиток академічної мобільності, а також створення спеціальних фінансових механізмів для підтримки культурних ініціатив, організацію міжнародних заходів та платформ для обміну досвідом. У наступній частині таблиці наведено очікувані результати, які передбачають підвищення якості освіти, формування нового покоління фахівців, адаптацію національних цінностей до європейського контексту, зменшення соціальних конфліктів і підвищення прозорості управлінських процесів. Заключна частина таблиці містить перелік джерел, з яких було взято дані для формування рекомендацій, зокрема нормативно-правові акти, наукові дослідження та звіти європейських інституцій. Таким чином, таблиця демонструє, як інтеграція через послідовну модернізацію освітньої системи, розвиток культурних ініціатив і активізацію міжкультурного діалогу може сприяти створенню сприятливого гуманітарного простору, що відповідає європейським стандартам.

Надання особливої уваги стратегічним напрямкам інтеграції – модернізації освітньої системи, підтримці культурних і мистецьких ініціатив, активізації міжкультурного діалогу та впровадженню інноваційних технологій – є критично важливим для забезпечення стійкого розвитку України у загальноєвропейському гуманітарному просторі. Запропоновані заходи, як державні, так і з боку громадянського суспільства, сприятимуть адаптації національних цінностей до європейського контексту та зміцненню позитивного іміджу країни.

Література

1. European Commission. Open Innovation. Open Science. Open to the World – a vision for Europe. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/era_en
2. Holonic J., Pidorycheva I., Antonuk V. Україна в системі європейської інтеграції. ResearchGate. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/334045077_Ukraine_v_Sistemi_Evropejskoj_Integracii
3. Бондаренко М., Шнирков О. Культурні бар'єри та інтеграція: виклики сучасної України. Журнал культурологічних досліджень. №12(3). 2019. С. 45-60. URL: <http://library.da.mfa.gov.ua/>.
4. Ганіч С. Інформаційна безпека в умовах євроінтеграції: виклики та стратегії. Вісник інформаційної політики. №15(2). 2021. С. 112-128. URL: <http://library.da.mfa.gov.ua/>.
5. Гуменюк А. Г., Денисенко К. Ю. Інтеграція України в загальноєвропейський гуманітарний простір: електронний ресурс. 2022. URL: <http://library.da.mfa.gov.ua/>.
6. Комаха Л. Г., Орлів М. С., Рубан, Ю. Г. Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2024. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2112/files/0272b88d-fb7b-412a-a591-5dd7c7f98766.pdf>
7. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти та навчання. Український педагогічний журнал. №4. 2020. С. 5-17. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-5-17>

References

1. European Commission (2020), “Open Innovation. Open Science. Open to the World – a vision for Europe”, available at: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/era_en (Accessed 05 Apr 2025).
2. Holonic, J., Pidorycheva, I. & Antonuk, V. (2019), “Ukraine in the

system of European integration”, ResearchGate, available at: https://www.researchgate.net/publication/334045077_Ukraine_v_Sistemi_Evropejskoj_Integracii (Accessed 05 Apr 2025).

3. Bondarenko, M. and Shnyrkov, O. (2019), “Cultural barriers and integration: challenges of modern Ukraine”, *Zhurnal kul'turolohichnykh doslidzhen' – Journal of cultural studies*, vol. 12(3), pp. 45-60, available at: <http://library.da.mfa.gov.ua/> (Accessed 05 Apr 2025).

4. Ganiich, S. (2021), “Information security under the conditions of European integration: challenges and strategies”, *Vysnyk informatsiinoi polityky*, vol. 15(2), pp. 112–128, available at: <http://library.da.mfa.gov.ua/> (Accessed 05 Apr 2025).

5. Gumeniuk, A. G. & Denysenko, K. Yu. (2022), “Integration of Ukraine into the European humanitarian space”, available at: <http://library.da.mfa.gov.ua/> (Accessed 05 Apr 2025).

6. Komakha, L. G., Orliv, M. S. and Ruban, Yu. G. (2024). *Ukrayina na shlyakhu do YES: vyklyky ta perspektyvy [Ukraine on the path to the EU: challenges and prospects]*, NNI PUDS KNU, Kyiv, Ukraine, available at: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2112/files/0272b88d-fb7b-412a-a591-5dd7c7f98766.pdf> (Accessed 05 Apr 2025).

7. Lokshyna, O. (2020), “Strategy of European cooperation in the field of education and training”, *Ukrayins'kyy pedahohichnyy zhurnal*, vol. 4, pp. 5-17. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-5-17>

Стаття надійшла до редакції 14.04.2025 р.